

STIPE ŠUVAR:

**SOCIOLOŠKI PRESJEK
JUGOSLAVENSKOG DRUŠTVA**

(Školska knjiga, Zagreb, 1970.)

Naše je društvo zanimljivo za društvene znanosti, a posebno za sociologiju, socijalnu psihologiju i antropologiju. U njemu znanstveni radnik nalazi interesantna područja i specifične probleme za svoj rad. Dinamičan tempo transformacije društveno-ekonomskih i kulturnih struktura nameće potrebu za sintetičkim sociološkim radovima i globalnim pristupom problemima.

Jedan takav pokušaj jest i knjižica Stive Šuvara, a koja tretira aktualne probleme našega društva i pitanja njegove daljnje perspektive. Autor analizira društvene strukture polazeći od njezinih teorijskih pretpostavki i društvenih činjenica (koristeći se velikim brojem podataka) sve do pitanja političkog sistema.

Osnovni cilj ovoga rada je ukazivanje na procese koji se odvijaju u suvremenom jugoslavenskom društvu. Studija ima tri dijela: »Društvena struktura i društvena morfologija«, »Ulaženje u industrijsku civilizaciju« i »Jugoslavenski put u socijalizam«.

U prvom dijelu knjige, navodeći nekoliko koncepcija socijalne stratifikacije, autor izlaže svoju koncepciju klasa i slojeva u Jugoslaviji. Polaznu točku na kojoj gradi svoju koncepciju predstavlja činjenica da je jugoslavensko društvo klasno društvo i on u njemu razlikuje tri kategorije: (a) radničku klasu, (b) sitne proizvođače s vlastitim sredstvima rada i (c) kategoriju neproizvodnih radnika, koju naziva »kontraklasa«. Unutar svake od klasa postoje diferencijacije na pojedine slojeve. Radničku klasu čine neposredni proizvođači, ali joj pripadaju i neproizvodni radnici ukoliko su u istim uvjetima društve-

ne raspodjele. Najbrojnija je druga klasa u kojoj seljaci čine dominantni dio. »Kontraklasa« obavlja društveno nužne i korisne poslove na čemu i počiva njezina mogućnost prisvajanja dijela društvenih sredstava i njena moć. Samoupravljanje i jednaki položaj svih klasa u društvenoj raspodjeli rezultata rada predstavljaju način prevladavanja najamnog odnosa radničke klase prema »kontraklasi«.

Ideja koja prožima drugi dio Šuvarove studije mogla bi se izraziti kao dinamizam u razvitku struktura i društvenih promjena, a koji uvjetuje različite probleme. Njihov je izvor u neujednačenosti stupnja razvoja, regionalnog i socijalnog.

U trećem dijelu knjige raspravlja i analizira probleme društvenog i političkog sistema u Jugoslaviji. Autor tu govori o problemu samoupravljanja, demokracije i međunacionalnim odnosima. On pred sobom ima viziju realne društvene perspektive svih klasno-socijalnih skupina u jugoslavenskoj zajednici.

I. C.

IVO VINSKI:

**KLASNA PODJELA STANOVNIŠTVA
I NACIONALNOG DOHOTKA JUGOSLAVIJE U 1938.**

(Ekonomski institut, Zagreb, 1970.)

Knjiga Ive Vinskoga pokušaj je kvantitativnog pristupa problemima klasne strukture i odnosa promatranih u distribuciji nacionalnog dohotka u Jugoslaviji u 1938. godini. Autor uzima baš ovu godinu zato što je to bila posljednja »mirnodopska« godina u staroj Jugoslaviji a razvoj kapitalizma je kulminirao.

Budući da postoje različite interpretacije klasnih odnosa kroz prizmu aproksimativnog brojanog omjera, u kojima se

govori o malom broju eksploatatora i ogromnoj većini eksploatiranih, autor pokušava utvrditi da li je to stvarno tako. Ovom studijom on odgovara na to i slična pitanja.

U prvom dijelu on kratko izlaže neke opće postavke iz povijesti klasnih koncepcija, i svoj pristup istraživanju. Ostali dio knjige predstavlja analizu osnovnog problema. Kostur koncepcije čini 12 tablica i 52 analitičke tablice ukomponirane u sam tekst studije, a koje sadrže originalne proračune.

Autor je stanovništvo i nacionalni dohodak podijelio shematski u tri osnovne kategorije: (1) proletarijat, (2) buržoaziju i 3) srednje slojeve. Već sama takva podjela upućuje čitatelja na autorovo odbacivanje svake koncepcije klasa koja bi se bazirala na dihotomiji. Dominantnu skupinu čine srednji slojevi preko polovice ukupnog stanovništva, a tek onda proletarijat i buržoazija. Nacionalni je dohodak raspoređen ovim redoslijedom: srednji slojevi, buržoazija, pa proletarijat, što potvrđuje zaključak da stara Jugoslavija nije bila baš razvijena kapitalistička država, nego država srednjih slojeva.

Unutar triju klasa autor razlikuje niz skupina, tako da je ukupno stanovništvo u staroj Jugoslaviji raščlanjeno na 18 užih grupacija. U proletarijat autor ubraja: seljake-nadničare i slugu, seljake s posjedom do 2 hektara, najamne radnike i učelnike u privredi, kućno pomoćno osoblje i pretežno nezaposlene izvan privrede. Srednje slojeve sačinjavaju: seljaci s posjedom od 2 do 5 i od 5 do 20 hektara, namještenici i javni službenici, sitni samostalni službenici i zanatlije, te umirovljenici. U buržoaziju po autorovoj podjeli ulaze bogati seljaci s više od 20 ha, visoki javni i crkveni funkcioneri, kraljevski dvor, slobodna zanimanja i krupni samostalni privrednici.

Knjiga Ive Vinskoga obrađuje sociološku problematiku, ali jezikom brojaka, što je interesantno. Njezina je vrijednost u argumentiranosti, logičkom slijedu u analizi problema, dokumentaciji i preglednosti, pa se svatko može njome koristiti. No, knjizi nedostaje prava sociološka analiza, što je i razumljivo, jer autorov zadatak nije da niti zahtijeva.

Ivan CIFRIĆ

ČAZIM SADIKOVIĆ:

SOCIJALIZAM I VLAST

(Veselin Masleša, Sarajevo, 1970.)

Danas postoje razne dileme o principijelnosti jugoslavenskog socijalizma, pa su pitanja vezana uz socijalizam i vlast vrlo aktualna. Pitanju vlasti su posvećene mnoge rasprave ali s gledišta kojega Sadiković izbjegava. Naime, mnogo se piše i ukazuje na probleme birokracije i etatizma u socijalizmu i tako pokušava pristupiti analizi socijalističkog društva i položaju čovjeka u njemu. Sadiković u svojoj knjizi nastoji pružiti sintetički i cjelovit pogled na pitanje vlasti, demokracije i Savez komunista u socijalizmu. Njegov je stav, da se na društveno bezvlade i patološke pojave može stvarno ukazivati samo onda ako se »analizira zdravo, normalno tkivo vlasti« u socijalizmu.

Sadikovićevo djelo nije veliko opsegom, no zanimljivo je po izboru aktualnih tema, čime dobiva na bogatstvu sadržaja. Djelo ima šest odjeljaka sa slijedećim naslovima: (1) »zajednički interes — osnovna inspiracija vlasti u socijalističkom društvu«, (2) »Skupština kao vlast«, (3) »Izvršna vlast — sredstvo skupštine«, (4) »Savez komunista — etička komponenta vlasti«, (5) »Socijalna funkcija vlasti« i (6) »Decentralizacija vlasti«.

U prvom odjeljku autor iznosi marksističku kritiku buržujске izborne demokracije, i to ne njezine formalne već sadržajne strane. Problem sudjelovanja svakoga pojedinca u izborima i ostvarivanju demokracije jest problem pronalaženja zajedničkih interesa birača. Za njihovo ostvarenje potrebni su, smatra autor određeni kulturni i materijalni uvjeti i pretpostavke. U drugom odjeljku razmatra pitanje suvereniteta i njegova ostvarivanja. Analizirajući ovaj problem Sadiković polazi od nekih Rousseauovih stavova te se osvrće na probleme reprezentativnosti, odnosno na pitanje funkcije skupštinskog sistema s gledišta vlasti.

Započetu analizu nastavlja i u trećem odjeljku. Njegov je stav da se uspješna borba protiv »širenja« i dominacije izvršne vlasti može voditi ukoliko se prevladava podvojenost javne i privatne sfere života tj. ukoliko se ukidaju »socijalni korijeni« te podvojenosti.

Savez komunista gubi karakter vlasti. Njegov je zadatak da osigura normalno funkcioniranje ovog sistema i da mu da podršku. U tome i jest »etička inspiracija« vlasti u našem sistemu.